

Tað var eingin meiriluti fyri fólkaatkvøðuni 14. september 1946

Enn einaferð hava vit fingið ein heilan Brockmanslestur í Fjúrtaða um fólkaatkvøðuna 1946. Heldur ikki hesaferð, heili 30 ár eftir hesa fólkaatkvøðu, fingið vit hana rætt endurgjvna. Tað skal v.o.o. eitt aldarskifti ganga, áðrenn tann søguliga fólkaatkvøðan kann verða rættuliga viðgjørd, ein atkvøða sum annars var vegleiðandi, ikki avgerandi. Men hon skal so enn eina tíð brúkast til tað, hon hevur verið higartil, sum ein politisk hvørvisjón, sum tað tó ber til «at liva upp».

Fólkaatkvøðan 14. september 1946 gav hvørki meiriluta fyri loysing ella fyri stjórnaruppskotinum.

30 ára dagin eftir fólkaatkvøðuna um Føroya stjórnarligu stöðu í danska kongarikinum, gjørdi blað tjóðveldismanna, sum vera man, nógv burtur úr «hendingini». Støðugt sama sjabbið um at Danmark bar seg svikaliga at móti Føroyingum. Eftir vanligari hugsan skal meiriluti, i.s. omanfyri 50% av veljarafjöldini vera fyri, um vit skulu ganga eftir vanligum demokratiskum reglum.

A vali vóru 2/3 av teimum, sum høvdu atkvøðarætt, og av teimum var minni enn helvtin fyri loysing. Annars kom atkvøðuútslitið at siggja soleiðis

út:

Spurningur I: Ynskja tygum danska stjórnaruppskotið í gildi? — 5.499 atkv.

Spurningur II: Ynskja tygum loysing millum Danmark og Føroyar: — 5.660 atkv.

Atkvøður, sum hvørki svaraðu I ella II, men nei: 481.

Spurningur I gav sostatt í % 47,2 fyri loysing (av teimum sum vóru á vali) og spurningur II GAV 48,7%, harafturat góvu 4,1% atkvøðu, sum taldi hvørki fyri uppskoti I ella II, tær sonevndu nei-atkvøðurnar.

Sostatt gav fólkaatkvøðan hvørki meiriluta fyri loysing ella stjórnaruppskotinum.

Taka vit finteljingina, sum var lögð fram á ting, tá fólkaatkvøðuútslitið kom til 1. viðgerðar á Løgtingi 23. september 1946, vóru almennu töluni hesi:

Valdomi:	Uppkot I	Uppkot II	Ogildugar (nei atkv.)
Norðuroyar	398	956	64
Eysturoy	1376	1052	99
Norðurstreym	543	622	42
Suðurstreym	674	1308	145
Vágar	434	614	38
Sandoy	286	465	32
Suðuroy	1788	643	61
Í alt	5499	5660	481

Av øllum, sum valrætt høvdu, nevniliga 17.540, góvu 5.900, ella 1/3 av veljarafjöldini, ikki atkvøðu, vóru ikki á vali, sostatt vóru tað 32% av veljarafjöldini, sum góvu atkvøðu fyri loysing.

Annars finnast eftirhondini drúgvur ritgerðir um henda spurning, men tað skal óivað renna ein heil öld, áðrenn menn rættiliga kunnu ganga í seg sjálvar og viðurkenna, at tað er til fánýtis at berjast móti veruleikanum, tí sum kunnugt, og tað sum óreingiligt er — eingin meiriluti var fyri føroyskari loysing frá Danmark, hvørki í mun til tær atkvøður, sum givnar vóru til fólkaatkvøðuna, ei heldur og uppfatur minni í mun til samlaðu veljarafjöldina.

við-merkingar

Blað Oyggjafraða Marx-leninista skrivar í oddagrein í nýttkomna blaðnum, sum er nummar tvey:

Hernaðarandstöðan má vera partur í alheimsrørslu, sum vendir sær imóti teimum báðum albrynjaðu risaveldunum USA og Sovjetsamveldinum, sum bæði royna at leggja londini í Europa og triðja heiminum undir sitt vald.

Hetta má vera almenna innihaldið í hernaðarandstöðuni.

I Føroyum verður itøkiliga innihaldið í hesum stríði bardagin móti NATO-støðini í Mjorkadali. USA og NATO-trælir tess eru tann figgindi, vit hava í landinum, og tí má stríðið venda sær móti teimum. Harafturat má hernaðarandstöðan eisini leggja stóran dent á tann leiklut, NATO-valdið hevur sum sterkasta vápnáða valdið í Føroyum. Uttan at vit fáa gjørt nakað, kunnu vápnini verða vend móti fólki í Føroyum.

Um «Grønendingar og Vit» skrivar 14. september í oddagrein:

Nei, yvirfyri grønendingum mugu vit argumentera út frá heilt øðrum sjónarmiði enn rikisfelagsskapinum skulu vit vænta okkum nokur serrættindi har vesturi. Vit vænta, at eisini grønendingar eru at tala við hjá føroyingum, og at vit kunnu varðveita viss veðurættindi í Grønlandi, men um rikisfelagsskapurin er nakar fyrminur longur, tað fara vit at ivast í. Tann tíðin fer at liða móti endanum, tá grønendingar taka móti harraboðum úr Keypmannahavn.

Centralisering og einsrætting er yvirskiftin á oddagrein í Kommunitiðind. Greinin siterar úr roðuni, sum Mikkiál Helmsdal helt, tá bergholið í Eysturoy varð latið upp og kommunutiðindini finnst at orðum hansara:

Hesi orð landsverkfrøðingsins sýna, at ætlan hansara er miðvis einsrætting og centralisering — ein óføroyskur hugsunarháttur!

Okkara grannalond, sum aftaná seinna heimsbardaga hildu centraliseringina vera einastu gongdu leið, fyri at fáa samfelagið at rigga, ganga nú aftur til decentralisering á flestu økjum, av tí at tað har er ásannað, at centraliseringin var ein skeivur útviklingur í einum demokratiskum samfelag.

Sosiala fjasið hjá Martin Petersen

Tað er nógv fyri, at formaðurin í sosialu nevnd Tórshavnar býráðs, Martin Petersen, skal lasta ungmannafelagið Skansastova fyri at liggja í vegin, fyri at íbúðarspurningurin í Havn kann verða loystur eftir einari viku. Sannleikin er tann, at Martin Petersen er ikki førur fyri at loysa íbúðarspurningin eftir einari viku. Frammanundan eru longu gingnar nógvar vikur, og spurningurin er ikki loystur. Tað er ikki nakað fjas, sum ungmannafelagið Skansastova fremur, men eitt samfelagsligt sosialt arbeiði.

Tað er nógv fyri, at limir í Skansastovu skulu fáa meiri á skaftið enn Martin Petersen. Ungmannafelagið ætlar at senda eitt mótmælisskriv til blaðini og útvarpið viðvíkjandi tí, sum Martin Petersen hevur sagt á býráðsfundi, sambært Sosialin 15. september.

Ég skal gera Martin Petersen greitt, at íbúðarspurningurin og sosialu viðurskiftini hoyra ikki undir sambandi-

num. Sum gamalt orðatak sigur: Er viljin ikki til staðar, so er litil dugur í einum. Hetta kundi verið væl hóskaðandi fyri formannin í sosialu nevnd Tórshavnar býráðs. Tað sigur ikki so litið um, hvat ið er komið á skaftið hesi seinastu árin.

Ég trúgvi ikki, at tað er nokur loysn at byggja átta íbúðir aftrat, sum sosiala nevndin við Martin Petersen á odda hevur stríðst so nógv fyri í býráðnum. Tørvurin er nógv størri enn so, og sosiala nevndin hevur havt heimild til at gera nakað.

Martin Petersen! Legg tú av at gera teg inn á ungmannafelag sum Skansastovu. Tað man vera til nógvar stórrar gagn í býnum enn sosiala nevndin. Tað eru ætlanir um at skipa fyri einum panelfundi um ungdomsviðurskifti í Havn við tí í hyggju at skapa betri ungdomsviðurskifti í høvuðsstaðnum.

Hans Birgir Hansen

Fróðskaparsetur

ella kirkja ella nýtt Filadelfia?

Ofta tykist deprimerandi, tá ein lesur um hvat útbøð Føroya hægsti læristovnur hevur. Sammetir ein við viðurskifti aðrastaðni, má sigast, at vit taka meir við læru av okkara fortíðar spekulatiðnum enn av nútíðarvísind og samtíðarupplýsing.

Fróðskaparsetrið er endiliga komið í gongd við at fremja undirvísing, sum tað eittist á »universitetsstigi«. Er hetta so undirvísing um nútíðarsamfelagið, fóla-upplýsing sum vit trængja so nógv til, er hetta samtíðarfróði, samfelagsfróði, psykologi ella búskaparfróði?

Nei. Hetta er innpotan av gomlum fordómum, »visindalig« indoktrinering av religiøs hugsjónum, hebraískt, fornlatín, jødiskur moralur og annað krám, sum einans førir okkum aftur í óupplýstu fordómsfyltu fortíðina. At eitt »fróðskaparsetur« við »universitetsstigi« skal ganga á odda í endurframleiðslu av heimføðisligari heimspeki, má undra eina hugsandi menniskju í idnaðaraldri.

Hvat við at fara í gongd við undirvísing, sum hoyrir heima í nútíðini? Vit hava brúk fyri at upplýsa fólk um samfelag,

(sosiologi) og menniskjatilveruna (psykologi) og økonomi osv., og ikki eina innpotan av fordómsfyltari heimspeki og fortíðarmorali innpotað úr Palestina og Rómverjabrovm. Vit hava meir brúk fyri enskum enn hebraiskum, fronskum enn fornlatíni osv. osv.

Hvi er hetta so vorðið á Setrinum? Er tað fyri at útvega lærarum arbeiði, ella fyri at leiðbeina fólk inn á fortíðarhugsjónanna gudiliga gotur? Mær tykir at vit hava nóg nógva arbeiðskraft í soverðnari vinnu: tak nú miljónakirkjurnar og sektarvit-loysið. At fróðskaparsetrið skal gerast nýggj kirkja, og ikki upplýsingarmiðstöð, er ófatandi.

Lívt so spyrst, men spyrst ikki, so lívt vánaligt.

Fróður